

ІСТОРИЧНИЙ РАКУРС КАТЕГОРІЇ «ІДЕНТИЧНІСТЬ» У ПСИХОЛОГІЇ

ORCID: 0000-0003-2701-2215

У статті розкривається феномен ідентичності через призму історії становлення цього поняття провідними науковими школами та особистостями. Теоретико-методологічний огляд дав змогу зробити висновки та узагальнення щодо змісту поняття «ідентичність» та його взаємозв'язку з особистістю. Показано взаємозалежність та взаємопроникність понять «ідентифікація», «ідентичність», «самоідентичність».

Психологічні дослідження ідентичності розпочав американський вчений У. Джемс. У межах психоаналітичного підходу вперше досліджуване нами поняття було введено З. Фройдом. Поняття ідентичності пройшло шлях становлення від пояснень ним явищ патологій депресій, з часом почав застосовувати для трактування сновидінь та випадків із засвоєнням дитиною моделей поведінки значущих дорослих, під час чого формується її «суперего» й уподібнення з представником певної статі. Переносить це поняття на взаємодію особистості та групи, вказуючи, що підґрунтям розвитку будь-якої соціальної групи є ідентифікація людини з лідером чи іншими значущими її репрезентантами. Х. Гартман пояснює ідентичність через синтезуючу функцію як результату на межі «Его» і соціуму. М. Малер переконувала, що особистісна ідентичність формується через вихід із цілісного злиття з матір'ю. Е. Глоувер стверджував, що у новонародженої дитини уже присутнє «Его», що виражається в інстинктах, а згодом вони набувають структури через усвідомлення образів зовнішнього світу та закладають цілісність та ідентичність особистості.

Постфройдистський напрямок з цієї проблеми яскраво представляє Е. Еріксон. Як представник психосоціального підходу

пояснює ідентичність особистості як епіцентр життєвого циклу людини, що найінтенсивніше розвивається у підлітковому віці та впливає на подальшу функціональність дорослої особистості у її житті. Він трактує поняття ідентичності як усвідомлене почуття особистісної ідентичності, а також несвідому спрямованість до власної цілісності, водночас свідому однотайність з ідентичністю групи та її ідеалами.

Передумовами сучасного бачення проблеми ідентичності були наукові думки Дж. Міда і Ч. Кулі як першого покоління символічного інтеракціоналізму. Науковці запевняють, що особистість фактично визначається соціальними умовами, тобто людина формує власну Я-концепцію на підставі думок про себе і ставлення інших людей.

Наш сучасник і представник процесуального інтеракціоналізму Р. Джекінса зазначав, що сьогодні багато хто знаходиться у стані невизначеності власної ідентичності, він спростовує думку про колективну й індивідуальну ідентичність, позаяк якості, що є у багатьох людей, підкреслюються у колективній ідентичності, а деякі особливі індивідуальні властивості – в індивідуальній ідентичності. Проте ідентичність індивідуальна попри все присутня у соціальних групах.

Біхевіористи звели до мінімуму особистісний внесок у міжгрупову інтеракцію, а зосередились на впливі ситуації у формуванні міжгрупової взаємодії.

Представниця культурної антропології ХХ століття Е. Орлова інтерпритувала ідентичність з психологічної точки зору, проте станом на початок ХХІ століття все частіше її трактують з позиції соціальної культури.

Ключові слова: особистість, група, ідентичність, самоідентичність, ідентифікація, саморозвиток.

Постановка проблеми. Сучасне трансформаційне суспільство з його стрімкими змінами у політичній, економічній, соціальній сферах обумовлюють ряд проблем та протиріч, що потребують розв'язання, зокрема, у внутрішньому світі особистості та міжособистісних взаєминах. Адже особистість не може залишатись осторонь глобальних

змін середовища, в якому вона існує. Новий етап історичного розвитку з його нестійкістю, інформаційним хаосом, непостійністю соціального функціонування як суспільства загалом, так і особистості зокрема. Трансформація попередніх норм, цінностей та установок чинить безпосередній вплив та невротизує особистість на свідомому та підсвідомому рівнях. Таким чином виникає певний когнітивний дисонанс, адже особистість прагне захистити власну цілісність від постійних соціально-економічних змін, і водночас віднайти власне «Я» та своє місце у цьому ж просторі, що постійно змінюється. Прояв суб'єктності сучасної особистості виходить на значно вищий рівень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні поняття ідентичності широко вживане в науковій літературі. Його досліджують лінгвісти, філософи, психологи, соціологи, філологи та ін. Це поняття спершу не обмежувалось конкретною дисципліною, водночас окреслювало як культурне, так і соціальне, індивідуальне та політичне явища. До цього ж зміст, що вкладається у це поняття подекуди вживається в абсолютно протилежних значеннях. Тобто, поняття «ідентичність» трактують і як відповідну сутність людини, її особливість та відмінність від інших людей та, водночас, та ж ідентичність бачиться як наше місце у соціумі, серед цілковито собі подібних.

Мета статті – розкрити поняття ідентичності в історичному аспекті, показати основні напрями та психологічні школи, що займались розробкою цього феномену.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. Психологічні дослідження ідентичності розпочав американський вчений У. Джемс, що у 1890 році у своїй праці «Принципи психології» окреслив поняття «самість» як якість несуперечливості та послідовності особистості. Він зазначав, що людина усвідомлює себе в особистісному (власна сутність) та соціальному (соціальні Я людини) просторах, що формують одну цілісне утворення – self. Він охарактеризував таку ідентичність, надавши властивостей континуальності, творчого начала та неперервності при постійній мінливості [1].

У межах психоаналітичного підходу вперше досліджуване нами поняття було введене З. Фройдом. На початках він використав поняття «ідентифікація», щоб пояснити деякі явища патологій депресії. З часом

почав застосовувати для трактування сновидінь та випадків із засвоєнням дитиною моделей поведінки значущих дорослих, під час чого формується її «суперего» й уподібнення з представником певної статі. На його думку існує кілька видів ідентифікації, серед яких первинна, що має вигляд емоційної прихильності до матері дитини у простій формі. Згодом вона трансформується у тотальну ідентифікацію, яка дає можливість функціонувати механізму захисту дитини, що покликаний для того, щоб побороти неспокій щодо «загрози» авторитету з боку близької дорослої людини, як правило, батька. У цей віковий період ідентифікація тісно детермінована вчинками батька. Дитина прагне зайняти місце свого батька, водночас прагне уникнути з його боку покарання. Тому вторинна ідентифікація характерна амбівалентністю [5].

За аналогією ідентифікація пояснювалась Фройдом як центральний механізм взаємодії людини з соціальною групою. Позитивне ставлення у людини виникає до репрезентантів групи, в якій вона знаходиться, і негативне – не своєї групи. Особистість ідентифікується з лідером своєї групи та почуває позитивні емоції, як син зі своїм батьком, що сприяє внутрішньогруповій згуртованості. З іншого боку, негативні емоції та ворожість до репрезентантів інших груп він пояснює негативними емоціями сина до батька, і це детермінує аутгрупову ворожість [5].

Таким чином, аналізуючи праці З. Фрейда, підґрунтям розвитку будь-якої соціальної групи є ідентифікація людини з лідером чи іншими значущими її репрезентантами, що детерміновано ставленням особистості до значущого іншого (одного з батьків).

Х. Гартман представляє ідентичність як уявлення особистості про своє власне тілесне Я, так звану самопрезентацію, особистісні ролі та установки щодо себе. Тобто, він пояснює ідентичність через синтезуючу функцію як результату на межі «Его» і соціуму. Завдяки диференціації «Его» й «Ід» та формуванню ідентифікації «Суперего» розвиток особистості є гармонійним.

Аналізуючи праці Р. Шпітца бачимо, що він пояснює ідентичність через особливості раннього розвитку, коли мати й немовля перебувають у психологічному симбіозі [4].

Вчена М. Малер переконувала, що особистісна ідентичність формується через вихід із цілісного злиття з матір'ю. Як уже знаємо,

базова довіра, яка притаманна симбіотичній фазі, плавно перетікає від сепарації до індивідуації. Це не одномоментний, а тривалий у часі процес, що відбувається етапами, у процесі яких розвиваються внутрішні репрезентації та диференціація Я, згодом і їх порівняння.

Як бачимо, психоаналіз пояснював «Его» через несвідоме, що спрямоване на задоволення потреб «Ід». Учений Е. Глоувер стверджував, що у новонародженої дитини уже присутнє «Его», що виражається в інстинктах. У ході розвитку дитини вони набувають структури через усвідомлення образів зовнішнього світу та закладають цілісність та ідентичність особистості [1].

Е. Еріксон як постфрейдист та представник психосоціального підходу пояснює ідентичність особистості як епіцентр життєвого циклу людини, що найінтенсивніше розвивається у підлітковому віці та впливає на подальшу функціональність дорослої особистості у її житті. У складному трансформаційному суспільстві важливо, щоб ідентичність спричиняла здатність особи до прийняття соціального та особистісного досвіду підтримання особистісної цілісності та суб'єктності в оточуючому середовищі. З часом дитина усвідомлює потік власної ідентичності через призму часу, співвідносить з особистим минулим, теперішнім та майбутнім. Також усвідомлює очікування значущих інших щодо неї [6].

Заслуговують на увагу і такі твердження Е. Еріксона щодо дифеніції «ідентичність». Особистість впродовж життя проходить відповідні кризи становлення, позитивні чи негативні результати проходження яких відіграють значну роль на формування особистості та власної ідентичності. Аналізуючи глибше це положення бачимо, що він трактує поняття ідентичності як усвідомлене почуття особистісної ідентичності, а також несвідому спрямованість до власної цілісності, водночас свідому однастайність з ідентичністю групи та її ідеалами. Адже людина постійно знаходиться у відповідних подіях минулого та сьогодення, проживає різноманітні кризи як економічні, так і політичні, які безпосередньо впливають на цей процес. Тому внаслідок взаємопроникності її соціальних ролей, які були колись і які є зараз та образів власного «Я», формується самоідентичність особистості.

Е. Еріксон виділяє головні ознаки ідентичності:

1. внутрішня тотожність людини та інтегрованість щодо часових вимірів – міцно пов'язаними з теперішнім часом є минуле та майбутнє цієї людини;

2. внутрішня тотожність та інтегрованість людини відносно цього виміру, як простір – сприймання людиною власної цілісності у будь-якому місці, що пов'язано з внутрішньою зумовленістю її дій і поведінки;

3. переживання людиною стану ідентичності чи її кризи відбудеться у процесі її взаємодій із значущими іншими людьми [6].

Е. Еріксон наголошує, що людина починає відчувати власну ідентичність лише після проходження нею кризи, яка зазвичай відбувається на п'ятій стадії власного психосоціального розвитку. До того ж, до цієї ідентичності приєднуються й інші ідентичності людини як результат її значних ідентифікацій з іншими групами та значущими людьми.

На підставі цих теоретичних положень інший вчений Дж. Марсія вперше здійснив підтвердження на емпіричному рівні. Він пояснює поняття «ідентичність» через структуру «Его», яку вбачає як внутрішню, динамічну систему здібностей, переконань та власного досвіду будь-якого індивіда, який самостворюється. Таким чином, шляхи виходу людини з кризи, алгоритми та шаблони вирішення проблем визначають зазначену структуру [5].

Вчений визначив основні показники, за яких особистість досягає зрілої ідентичності, зокрема, вони стосуються професійної діяльності людини, її релігійних та політичних прихильностей. До тих показників належать і переживання людиною кризи та формування системи її переконань. Переважно усвідомлений вибір людина робить у молодому віці. На емпіричному рівні ідентичність є дифузною, передчасною, у мораторію та досягнутою ідентичністю. Під час дифузної ідентичності людина не має чітко визначеної мети, цінностей та прагнень до визначеності. Не турбують таку людину і будь-які почуття, що супроводжують кризу ідентичності. У людини з наявною передчасною ідентичністю присутня відповідна система цінностей та цілей, проте ще не пережила кризовий стан ідентичності. Перебуваючи безпосередньо у кризі та намагаючись її подолати, – це статус мораторію. А от самостійно

й успішно подолавши кризовий стан, маючи ряд переконань, цілей та цінностей, що є так важливими для людини, – це досягнута ідентичність.

Проте здебільшого ідентичність носить дифузний статус, позаяк людина не переживає кризові стани постійно упродовж всього життя, а лише коли зіштовхується з безпосередніми проблемами у деякі періоди свого життя.

Тому ідентичність особистості зазнає нерівномірного розвитку, про що писали Д. Маттесон і Дж. Колеман. Головну думку Дж. Марсія розвинув науковець А. Ватерман, який переконував, що ідентичність особистості зазнає поступу завдяки низки взаємозалежних власних виборів, що здійснює людина. Вони і визначають особистісні переконання, мету та цінності, що в сукупності становить самовизначення і є структурними елементами ідентичності. Також зазначає, що розвій ідентичності не завжди є прямолінійним, деколи він буває і з протилежним вектором. Маючи досягнуту ідентичність можна знову і знову переживати її кризу. Водночас А. Ватерман виписує чотири сфери життя, що найбільше впливають на розвиток ідентичності: 1. Вибір професії та професійного шляху; 2. Прийняття і переоцінка релігійних та моральних переконань; 3. Вироблення політичних поглядів; 4. Прийняття набору соціальних ролей, в тому числі статевих, очікування щодо шлюбу й батьківства [10].

Концептуальними передумовами сучасного бачення проблеми ідентичності були наукові думки Дж. Міда і Ч. Кулі як першого покоління символічного інтеракціоналізму. Науковці запевняють, що особистість фактично визначається соціальними умовами, тобто людина формує власну Я-концепцію на підставі думок про себе і ставлення інших людей. Завдяки вербальній та невербальній комунікаціям розвій ідентичності відбувається від несвідомої до усвідомленої особистістю форми. Саме здатність людини до рефлексії він пов'язував зі усвідомленою ідентичністю. Закони життєдіяльності людини визначає як суспільство, так і вона сама, коли здійснює власний вибір мети, переконань, цінностей. Вчений Дж. Мід вперше розглянув ідентифікацію як потужний механізм соціалізації особистості через прийняття нею соціальної ролі, приналежності до певної соціальної групи, формуванні соціальних установок тощо. То ж головна думка вченого – в

акцентуванні у свідомості людини власної ідентичності. Колективна й індивідуальна ідентичність – теж важливі аспекти його теорії.

Ч. Кулі у 1912 році запропонував світові теорію про «дзеркальне Я», що виникає через взаємодію особистості з різними групами, у якій вона існує. Взаємодія відіграє роль одиниці виміру ідентичності. Через взаємодію з оточенням приходиться соціальний досвід, який і формує ідентичність та загалом розвиток особистості. Він демонстрував розвиток суспільства за аналогією з генезисом особистості, цілковито спростовуючи ідеї про ізольоване і незалежне «Я». Особистість, на його думку, є ніщо інше, як сукупність психічних реакцій людини на думку про неї оточуючих. Особливо важливу роль ці реакції мають у ранньому дитинстві, коли завдяки сприйняттю інших людей створюється образ дитини про саму себе, а згодом перетворюється у власну Я-концепцію. Усвідомлення людиною самої себе не фіксованим станом, а процесом, що розвивається у взаємодії з іншими.

Серед сучасних представників процесуального інтеракціоналізму, варто згадати ідеї Р. Джекінса. Він зазначав, що сьогодні багато хто знаходиться у стані невизначеності власної ідентичності, адже збільшується міграція, підсилюються міжкультурні інтеракції, суспільство й політика знаходяться у постійній трансформації в цілому світі. Тому він спростовує думку про колективну й індивідуальну ідентичність, позаяк якості, що є у багатьох людей, підкреслюються у колективній ідентичності, а деякі особливі індивідуальні властивості – в індивідуальній ідентичності. Проте ідентичність індивідуальна попри все присутня у соціальних групах [8].

Цікавими в ракурсі нашого дослідження є погляди В. Джемса, який писав про ідентичність та емоції людини, що тісно пов'язані між собою. Виділяє слово як основу усіх її прагнень, хоча воно і не є проявом ідентичності [7].

Біхевіористи теж не залишилися осторонь феномену ідентичності. Д. Доллард, Н. Міллер, О. Мауер стверджували, що ідентифікація – це підкріплення та розвиток вторинної ідентичності. Ідентифікація сходиться до розвитку залежності та прихильності. Вона досягається підкріпленням, імітацією, генералізацією, спостереженням, навчанням

через моделюванням, в результаті чого виникають нові форми поведінки [1].

Біхевіористи звели до мінімуму особистісний внесок у міжгрупову інтеракцію, а зосередились на впливі ситуації у формуванні міжгрупової взаємодії. М. Шеріф у своїх працях зазначав, що соціальна ідентичність детермінує усвідомлення особистістю власної приналежності до відповідної соціальної групи через вплив міжгрупових процесів. Цей вчений був піонером у вивченні групової та міжгрупової поведінки. Саме поняття ідентичності М. Шеріф застосовував для визначення групової відповідності та стверджував, що міжгрупова поведінка зароджується тоді, коли особи однієї групи взаємодіють з особами іншої особисто чи колективно через їх групові ідентичності.

Представниця культурної антропології ХХ століття Е. Орлова інтерпритувала ідентичність з психологічної точки зору, проте станом на початок ХХІ століття все частіше її трактують з позиції соціальної культури. Попри величезну кількість досліджень цього поняття без відповіді залишаються вихідні постулати та припущення, що детермінують це явище, і межі досліджень, де це поняття є актуальним. Тобто немає пояснення у питанні формування логіки виникнення процесу ідентичності, що сягає визначень «Я» і «self», а також її функціонування у соціальному контексті [1].

Водночас у 60-х роках ХХ століття поняття «ідентичність» стало широкоживаним та використовувалось у значній кількості різних дисциплін та стосувалось уже і національних проблем, будучи усталеним як в журналістиці, так і академічній лексиці суспільної та політичної практики.

Отже, поняття ідентифікації було запозичене з психоаналітичної теорії та почало широко використовуватись в середині ХХ століття в Америці. З одного боку воно було пов'язане з етнічною приналежністю (там етнічна толерантність виявлялась як сформована позитивна ідентичність), з іншого – з концепціями групового еталону та соціальної ролі (Р. Мертон, Н. Фурт).

Намагаючись подолати диференціацію того поняття, вчена Р. Брейкуел переконує нас у їх взаємозв'язку, стверджуючи, що ідентичність є цілісною, а особистісна й соціальна ідентичності є різними

точками її відліку і аж ніяк не її типами чи видами. Вона розкриває такі складові ідентичності, як біологічний організм, змістовний вимір, ціннісний вимір, час. Особистість здатна оцінити структурні елементи особистісної ідентичності категоріями соціальної ідентичності, а сформувавшись – особистісна ідентичність уже матиме вплив на соціальну, керуючись її ж критеріями оцінювання.

У наукових працях німецького вченого М. Борневассера варто проаналізувати його бачення щодо соціальної структури, соціальних контактів та ідентифікацію. Цікавим видається й те, що соціальним групам притаманним є оцінне ставлення, що лежить в основі статусу групи в суспільстві. Таким чином соціальна група та її структура диктує відповідну поведінку групі та форми взаємодії в рамках їхніх групових меж, а також обговорення різноманітних соціальних питань здійснюється всередині групи, статусна дистанція поміж її членами впливає на інтенсивність їх контактів. Звідси – люди сприймають один одного, опираючись на оцінювання себе та інших людей. Той самий механізм має і загалом соціальна взаємодія [1].

Сучасні українські вчені, зокрема, З. Ковальчук, аналізуючи поняття взаємодії через основні діяльнісні концепти генетичної психології наголошують на активності діяльнісних суб'єктів, які мають рівні права, проводять спільну діяльність, зорієнтовані на досягнення обраної мети, досягнення спільного успіху, а також справляють один на одного позитивний розвивальний вплив, ініціюють взаємостимулювання розвитку через саморозвиток, тобто націлені на особистісний саморух [3].

Нам видається, що самоідентифікація лежить в основі механізму формування «Я-концепції» особистості. Вона також є динамічною характеристикою процесу формування особистісної ідентичності. Саме тому її слід вивчати у процесі формування та розвитку самосвідомості особистості. Тобто лише за участю процесів ідентифікації та соціальної категоризації відбувається усвідомлення людиною особистісної ідентичності. Через таке тісне взаємовідношення вибудовується відповідна схема, що належить до особистого «Я», яке згодом входить у різні категорії та залежить від участі в соціальних групах.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Підводячи підсумки нашого наукового пошуку щодо вивчення поняття «ідентичність» бачимо, що воно стосується як особистості, так і

соціальної групи. Переважна більшість вчених розмежують особистісну та групову ідентичність, водночас наголошують про значний вплив на розвиток ідентичності особистості, що чинить група. Найчіткіше сутність психологічного поняття «ідентичність особистості» проявляється у її цілісності та внутрішній рівнозначності. Молодість є визначальним етапом розвитку ідентичності зрілої особистості, адже саме в той час уже сформована система її переконань і цінностей. Формування ідентичності в онтогенезі зазвичай є нерівномірним, про що свідчать ситуаційні життєві вибори. Ідентифікація є механізмом взаємодії людини та групи, в результаті чого формується ідентичність.

Перспективи подальших досліджень ми вбачаємо у розкритті сутності й змісту поняття «професійної ідентичності» та зосередитись на юнацькому віці її формування як найбільш сенситивному періоді становлення особистості.

Література

1. Звіт про науково-дослідну роботу «Психологічні умови становлення професійної ідентичності особистості» (заключний) / Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Керівник НДР Зливков В.Л. – Київ, 2014. 44 с.

2. Ішук О. Становлення професійної ідентичності студентської молоді у процесі професіоналізації / Психологічні перспективи. Науковий журнал. Спеціальний випуск. Психологія професійної діяльності працівників соціальної сфери. Інститут соціальної та політичної психології НАПН України. 2012. С.133–140.

3. Ковальчук З. Розвиток особистості – сутнісна ознака генетичної психології / Психологічні перспективи. Науковий журнал. Спеціальний випуск. Психологія професійної діяльності працівників соціальної сфери. Інститут соціальної та політичної психології НАПН України. 2012. С. 13–19.

4. Піонтковська Д.В. Історичний екскурс основних наукових підходів вивчення феномена «ідентичність» у зарубіжній психології / Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology, IV (41), Issue: 86, 2016. С. 73–75.

5. Фрейд З. Психология бессознательного / З. Фрейд. М. : Просвещение, 1989. 448 с.

6. Эриксон Э. Идентичность : Юность и кризис / Э. Эриксон ; пер. с англ. – М. : Издательская группа «Прогресс», 1996. 344 с.

7. James, W. The principles of psychology. – New York : Cosimo classics, 2007. – Vol. 2. – 706 p.
8. Jenkins, R. Social identity. – London : Routledge, 1996. 206 p.
9. Marcia, J. E. Identity in adolescence // Handbook of adolescent psychology (ed. by J. Adelson). – N.Y. : John Wiley, 1980. P. 159–187.
10. Waterman, A.S. Identity development from adolescence to adulthood: An extension of theory and a review // Developmental Psychology, 1982. V. 18, № 3. P. 341–358.

References

1. Zvit pro naukovo-doslidnu robotu «Psykhologichni umovy stanovlennia profesiinoi identychnosti osobystosti» (zakliuchnyi) [Report on research work "Psychological conditions of professional identity" (final)] / G.S. Kostyuk Institute of Psychology of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine. Head scientific research work Zlyvkov V.L. – Kyiv, 2014. 44 p.
2. Ishchuk O. Stanovlennia profesiinoi identychnosti studentskoi molodi u protsesi profesionalizatsii [Formation of professional identity of student youth in the process of professionalization] / Psychological perspectives. Scientific journal. Special issue. Psychology of professional activity of social workers. Institute of Social and Political Psychology of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine. 2012. P.133–140.
3. Kovalchuk Z. Rozvytok osobystosti – sutnisna oznaka henetychnoi psykhologii [Personality development is an essential feature of genetic psychology] / Psychological perspectives. Scientific journal. Special issue. Psychology of professional activity of social workers. Institute of Social and Political Psychology of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine. 2012. P. 13–19.
4. Piontkovska D. Istorychnyi ekskurs osnovnykh naukovykh pidkhodiv vyvchennia fenomena «identychnist» u zarubizhnii psykhologii [Historical digression of the main scientific approaches to the study of the phenomenon of "identity" in foreign psychology] / Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology, IV (41), Issue: 86, 2016. P. 73–75.
5. Freud, S. Psikhologia bessoznatelnogo [Depth Psychology] / S. Freud. – Moscow : Publishing house «Prosveshchenie» [«Enlightenment»], 1989. – 448 p.
6. Erikson, E. Identity : Youth and Crisis / E. Erikson ; translation from English. – Moscow : Publishing House «Progress», 1996. 344 p.

7. James, W. The principles of psychology. – New York : Cosimo classics, 2007. – Vol. 2. – 706 p.
8. Jenkins, R. Social identity. – London : Routledge, 1996. 206 p.
9. Marcia, J. E. Identity in adolescence // Handbook of adolescent psychology (ed. by J. Adelson). – N.Y. : John Wiley, 1980. P. 159–187.
10. Waterman, A.S. Identity development from adolescence to adulthood: An extension of theory and a review // Developmental Psychology, 1982. V. 18, № 3. P. 341–358.

Zaverukcha O.

HISTORICAL VIEW OF THE CATEGORY "IDENTITY" IN PSYCHOLOGY

The article reveals the phenomenon of identity through the prism of the history of the formation of this concept by leading scientific schools and individuals. Theoretical and methodological review allowed to draw conclusions and generalizations about the meaning of the concept of "identity" and its relationship with the individual. The interdependence and interpenetration of the concepts "identification", "identity", "self-identity" are shown.

Psychological research on identity was started by the American scientist W. James. Within the psychoanalytic approach, the concept we studied for the first time was introduced by S. Freud. The concept of identity has passed the way of formation from explanations of the phenomena of pathologies of depression, in due course began to be applied to interpretation of dreams and cases with assimilation by the child of models of behavior of significant adults. Transfers this concept to the interaction of the individual and the group, pointing out that the basis for the development of any social group is the identification of a person with a leader or other significant representatives of it. H. Hartmann explains identity through a synthesizing function as a result on the border of "Ego" and society. M. Mahler argued that personal identity is formed through the exit from the integral fusion with the mother. E. Glover argued that the newborn child already has an "Ego", which is expressed in instincts, and later they acquire structures through awareness of images of the outside world and establish the integrity and identity of the individual.

The post-Freudian trend on this issue is vividly represented by E. Erickson. As a representative of the psychosocial approach, he explains the

identity of the individual as the epicenter of the human life cycle, which develops most intensively in adolescence and affects the further functionality of the adult in his life. He interprets the concept of identity as a conscious sense of personal identity, as well as an unconscious focus on their own integrity, while conscious unanimity with the identity of the group and its ideals.

The preconditions of the modern vision of the problem of identity were the scientific thoughts of J. Mead and C. Cooley as the first generation of symbolic interactionism. Scientists claim that the personality is actually determined by social conditions, ie a person forms his own self-concept based on thoughts about himself and the attitudes of others.

Our contemporary and representative of procedural interactionism R. Jacksins noted that today many people are in a state of uncertainty of their own identity, he refutes the idea of collective and individual identity, because the qualities that many people emphasize in collective identity, and some special individual properties - in individual identity. However, individual identity is nevertheless present in social groups.

Behaviorists minimized the personal contribution to intergroup interaction, and focused on the impact of the situation in the formation of intergroup interaction.

The representative of cultural anthropology of the XX century E. Orlova interpreted identity from a psychological point of view, but as of the beginning of the XXI century it is increasingly interpreted from the standpoint of social culture.

Key words: *personality, group, identity, self-identity, identification, self-development.*

Заверуха Ольга Ярославівна – кандидат психологічних наук, докторант кафедри практичної психології та соціальної роботи Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля, м. Северодонецьк.